

Przedmowa

Wstęp

Rozdział 1. Okres prenatalny

(oprac. *Dorota Kornas-Biela*)

1.1. Pierwszy trymestr rozwoju

1.1.1. Rozwój fizyczny

1.1.2. Kształtowanie się układu nerwowego i jego współpracy z układem mięśniowym

1.2. Drugi trymestr rozwoju

1.2.1. Rozwój fizyczny

1.2.2. Umiejętności psychoruchowe

1.2.3. Rozwój zmysłów

1.3. Trzeci trymestr rozwoju

1.3.1. Rozwój fizyczny

1.3.2. Stany behawioralne

1.3.3. Rozwój zmysłów

1.4. Nabywanie indywidualnych cech

1.4.1. Zależność rozwoju od płci

1.4.2. Cechy układu nerwowego jako podłoże indywidualnego zróżnicowania w rozwoju

1.4.3. Uczucie się i pamięć w zakresie różnych modalności zmysłowych

1.4.4. Pamięć doświadczeń emocjonalno-społecznych

1.5. Podsumowanie

Rozdział 2. Wczesne dzieciństwo

(oprac. *Maria Kielar-Turska* i *Marta Białecka-Pikul*)

2.1. Wiek niemowlęcy

2.1.1. Faza noworodka

2.1.2. Zmiany rozwojowe niemowlęcia

2.2. Wiek poniemowlęcy

2.2.1. Charakterystyka rozwoju fizycznego i motorycznego

2.2.2. Rozwój czynności poznawczych jako podstawa różnicującej się aktywności

2.2.3. Rozwój zabawy

2.2.4. Rozwój mowy i komunikacji

2.2.5. Rozwój emocjonalny i społeczny

2.2.6. Rozwój obrazu własnej osoby

2.3. Podsumowanie

Rozdział 3. Średnie dzieciństwo. Wiek przedszkolny

(oprac. *Maria Kielar-Turska*)

3.1. Rozwój somatyczny i aktywność ruchowa

3.2. Procesy poznawcze

3.2.1. Sprawności percepcyjne

3.2.2. Zmiany rozwojowe pamięci

3.2.3. Czynności myślowe

3.3. Rozwój funkcji symbolicznej

3.3.1. Zabawa symboliczna

3.3.2. Symboliczna reprezentacja w rysunku

3.4. Dziecięce teorie umysłu

3.5. Sprawności językowe i komunikacyjne

3.5.1. Słownictwo

3.5.2. Kompetencja narracyjna

3.5.3. Umiejętności konwersacyjne

3.6. Rozwój emocjonalny

3.7. Rozwój społeczny

3.7.1. Poznawanie ról społecznych w zabawie

3.7.2. Kontakty z rówieśnikami

3.7.3. Dziecięce przyjaźnie

- 3.7.4. Zachowania prospołeczne
- 3.7.5. Negatywne zachowania dziecka
- 3.8. Moralność dziecka
- 3.9. Osobowość dziecka
 - 3.9.1. Identyfikacja płci
 - 3.9.2. Zdolności do samokontroli
 - 3.9.3. Rozwój obrazu własnej osoby
- 3.10. Podsumowanie

Rozdział 4. Późne dzieciństwo. Młodszy wiek szkolny

(oprac. *Renata Stefańska-Klar*)

- 4.1. Ogólna charakterystyka zmian
- 4.2. Rozwój procesów poznawczych
 - 4.2.1. Uwaga, pamięć i myślenie
 - 4.2.2. Rozwój rozumowania moralnego
- 4.3. Kształtowanie się sfery działania. Dziecko jako sprawca działań
 - 4.3.1. Ogólna charakterystyka działalności
 - 4.3.2. Rozwój kompetencji związanych ze skutecznym działaniem
 - 4.3.3. Poznawcze i emocjonalne aspekty rozwoju sprawstwa i zaradności
- 4.4. Zmiany w doświadczeniach społecznych dziecka i ich znaczenie dla rozwoju
 - 4.4.1. Rozwój społecznych relacji z innymi
 - 4.4.2. Rola grupy rówieśniczej w życiu dziecka
- 4.5. Rozwój osobowości
 - 4.5.1. Kształtowanie się własnej podmiotowości
 - 4.5.2. Rozwój mechanizmów regulacyjnych osobowości
- 4.6. Podsumowanie

Rozdział 5. Adolescencja

(oprac. *Irena Obuchowska*)

- 5.1. Miejsce i rola adolescencji w przebiegu ludzkiego życia
- 5.2. Wczesna adolescencja. Wiek dorastania
 - 5.2.1. Fizjologiczne przemiany organizmu oraz ich konsekwencje w sferze emocji i obrazu własnej osoby
 - 5.2.2. Zmiany w zakresie czynności poznawczych
 - 5.2.3. Rozwój społeczny. Interakcje z rówieśnikami i dorosłymi
 - 5.2.4. Główne rodzaje działalności
 - 5.2.5. Postawy i przekonania. Kształtowanie się poglądu na świat
 - 5.2.6. Krystalizowanie się tożsamości. Akceptacja własnej płci
- 5.3. Późna adolescencja. Wiek młodzięczy
 - 5.3.1. Stabilizacja uczuciowa. Rozbudowa związków interpersonalnych. Erotyzm młodzięczy
 - 5.3.2. Kształtowanie się autonomii moralnej. Wartości egzystencjalne. Różnicowanie się światopoglądu
 - 5.3.3. Aktywność społeczna i polityczna. Orientacje społeczne młodzieży. Początek profesjonalizacji
 - 5.3.4. Wypełnianie zadań rozwojowych adolescencji
- 5.4. Podsumowanie

Rozdział 6. Wczesna dorosłość

(oprac. *Ewa Gurba*)

- 6.1. Wkraczanie w dorosłość
 - 6.1.1. Próg dorosłości
 - 6.1.2. Zadanie rozwojowe okresu wczesnej dorosłości
- 6.2. Rozwój fizyczny
 - 6.2.1. Zmiany w obrębie ciała i w wydolności organizmu
 - 6.2.2. Narządy zmysłów
 - 6.2.3. Zmiany fizjologiczne pod wpływem stresu
- 6.3. Rozwój poznawczy
 - 6.3.1. Kształtowanie się nowych własności myślenia
 - 6.3.2. Relatywizm w myśleniu młodych dorosłych

- 6.3.3. Struktury dialektyczne jako kategoria opisu myślenia postformalnego
- 6.3.4. Odkrywanie problemów jako własność myślenia postformalnego
- 6.3.5. Operacje systemowe, metasystemowe i paradygmatyczne istotą myślenia postformalnego
- 6.3.6. Kształtowanie się regulacji intersystemowych i autonomicznych jako warunek dorosłego życia

6.4. Rozwój społeczny

- 6.4.1. Założenie rodziny jako jedno z głównych zadań wczesnej dorosłości
- 6.4.2. Podjęcie pracy zawodowej
- 6.4.3. Specyfika rozwoju społecznego kobiet i mężczyzn
- 6.4.4. Myślenie młodych dorosłych o wartościach

6.5. Zmiany w osobowości

6.6. Podsumowanie

Rozdział 7. Średnia dorosłość. Wiek średni

(oprac. *Marian Olejnik*)

7.1. Zmiany fizyczne i fizjologiczne

- 7.1.1. Funkcje czuciowe
- 7.1.2. Funkcje psychomotoryczne
- 7.1.3. Ogólny stan zdrowia

7.2. Rozwój zaangażowania w pracę zawodową

- 7.2.1. Stres w pracy
- 7.2.2. Pozbawienie pracy
- 7.2.3. Zmiana pracy
- 7.2.3. Osiąganie mistrzostwa

7.3. Aktywność w społecznych rolach rodzinnych

- 7.3.1. Fazy życia rodzinnego
- 7.3.2. Opieka nad starzejącymi się rodzicami

7.4. Zmiany w czynnościach poznawczych

- 7.4.1. Rozwój czy regres?
- 7.4.2. Badania poprzeczne i podłużne nad rozwojem inteligencji
- 7.4.3. Badania sekwencyjne Schaiego
- 7.4.4. Badania eksperymentalne nad rozwojem myślenia
- 7.4.5. Natura rozwoju poznawczego w dorosłości
- 7.4.6. Inteligencja a mądrość
- 7.4.7. Znaczenie wyników badań nad rozwojem inteligencji w edukacji ludzi dorosłych

7.5. Zmiany nastawienia wobec świata i siebie

- 7.5.1. Zmiany autopercepcji i główne ich wymiary
- 7.5.2. Kryzys środka życia
- 7.5.3. Rozwój perspektywy biograficznej

7.6. Podsumowanie

Rozdział 8. Późna dorosłość. Wiek starzenia się

(oprac. *Maria Straś-Romanowska*)

8.1. Granice i kryteria okresu późnej dorosłości

8.2. Biologiczny wymiar starzenia się i starości

8.3. Psychospołeczny wymiar starości

- 8.3.1. Teorie adaptacji do starości

8.4. Wymiar psychologiczno-podmiotowy

- 8.4.1. Zmiany w sferze percepcyjno-motorycznej
- 8.4.2. Zmiany w sferze pamięci i zapamiętywania
- 8.4.3. Zmiany w sferze intelektualnej
- 8.4.4. Osobowość człowieka starego

8.5. Mądrość ludzi starych

8.6. Ostatni etap życia – problem umierania i śmierci

8.7. Podsumowanie

Indeks osób

Indeks rzeczowy